

บทนำ

การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมจากในอดีตที่ผ่านมาได้ทวีความสำคัญและมีพัฒนาการมาจากกฎเกณฑ์ที่เป็นแนวทางปฏิบัติในยามสงคราม ที่วางมาตรการให้รัฐต้องเคารพต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในอาณาเขตของรัฐตนและรัฐอื่น กฎหมายระหว่างประเทศที่กล่าวถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในยามสงคราม มิได้มีกฎเกณฑ์โดยตรงในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด จวบจนกระทั่งมนุษยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะสงวนรักษาและคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่อยู่ในดินแดนของตน เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวถูกทำลายและสูญหายไปในช่วงสงครามและการเข้ายึดครองอาณานิคม เป็นอันมาก แม้ในเวลาสันติก็ตาม การตรากฎหมายภายในเพื่อสงวนรักษาทรัพย์สินที่มีคุณลักษณะพิเศษและมีความสำคัญต่อคนในชาติ เริ่มเป็นสิ่งที่แต่ละรัฐคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องกระทำ เพื่อวางมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินทางวัฒนธรรมออกนอกอาณาเขตของรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมาย บทบาทของรัฐเริ่มมีมากขึ้น เมื่อการกระทำโดยมิชอบดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐหลายรัฐ สังคมระหว่างประเทศจึงเกิดความร่วมมือในการที่จะคุ้มครองและป้องกันทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ได้มีการเคลื่อนย้ายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โครงสร้างของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกิดจากความร่วมมือของรัฐ ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของรัฐ และรับรองสิทธิในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในบางกรณี กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่สำคัญและเป็นฉบับแรกที่รับรองถึงสิทธิในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ก็คืออนุสัญญาว่าด้วยวิธีการห้ามและป้องกันการนำเข้า การส่งออก และการโยกย้ายกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property) ของยูเนสโก หรือที่เรียกกันว่าอนุสัญญายูเนสโก 1970 ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความร่วมมือของยูเนสโก อันเป็นองค์กรที่มีบทบาทและส่วนร่วมในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในหลายประเทศ อนุสัญญายูเนสโก ปี 1970 นับเป็นความพยายามต่อเนื่องนานนับหลายสิบปี ขององค์การยูเนสโก ในการที่จะก่อให้เกิดบรรทัดฐานที่สามารถจะบรรลุผลได้ในสังคมนระหว่างประเทศอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม แต่ปรากฏว่าไม่มีผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร การแสวงหามาตรการอื่นและแนวทางที่เหมาะสม รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขอนุสัญญา จึงเป็นเรื่องที่ควรจะวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้โดยมีรากฐานอยู่บนหลักกฎหมายระหว่างประเทศเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ในส่วนของประเทศไทย จากกรณีการเรียกคืนทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ ได้มีส่วน กระตุ้นให้องค์กรทั้งของรัฐและของเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปได้ตระหนักถึง ความสำคัญและคุณค่าของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของชาติ ก่อให้เกิดพลังและ แนวความคิดในการที่จะคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม มากกว่าเท่าที่ผ่านมาในอดีต การวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนุ สัญญาอนุสัญญา เนสโก ปี 1970 รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียกคืนทรัพย์สินทาง วัฒนธรรม รวมทั้งกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้จะมีส่วนทำให้สามารถกำหนดบทบาทและ สถานภาพ รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายภาคหน้าได้

สมมติฐาน

1. โครงร่างของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกิดจากความร่วมมือของรัฐ ในการคุ้มครอง ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ยังไม่มีผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร มาตรการ ทางกฎหมายในการ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมระหว่างรัฐต่อรัฐ ในส่วนของกฎหมาย ระหว่างประเทศ ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการติดตามทรัพย์สินทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด

2. บทบาทของรัฐในการ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ ยังคงมีอุปสรรคจากระบบกฎหมายภายในที่แตกต่างกันของรัฐ และมีส่วน เกี่ยวพันกับ เอกชนผู้ครอบครอง ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ที่อาจจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ

3. การแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม และมาตรการทางกฎหมายที่เป็นไปได้ในการ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของรัฐ ที่จะทำให้สามารถกำหนดบทบาทของรัฐในการดำ เนินวิธ ีการที่เหมาะสมในการป้องกันและการ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวความคิดและหลักกฎหมายในการ เรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และความเป็นไปได้ในการบังคับใช้อนุสัญญาว่าด้วยวิธีการห้ามและ ป้องกันการนำเข้า การส่งออก และการโยกย้ายกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินทางวัฒนธรรม โดยมีขอบ ด้วกฎหมาย ปี ค.ศ. 1970 รวมทั้งการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนอกอนุสัญญา เนสโก การ เสนอมาตรการที่เหมาะสมและการปรับปรุงภายในอันจะ เอื้อประโยชน์ในการ เรียกคืนทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม
ได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 5 บท ด้วยกันคือ

บทนำ

- บทที่ 1   ความเป็นมาของการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในบทนี้จะได้กล่าวถึง ความเป็นมาของการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม คำจำกัดความของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและขอบข่ายของทรัพย์สินทางวัฒนธรรม
- บทที่ 2   แนวความคิดและหลักกฎหมายในเรื่องการคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ซึ่งจะอธิบายถึงแนวความคิดที่ได้พัฒนาจนมีส่วนสำคัญในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายใน
- บทที่ 3   การวิเคราะห์สถานการณ์ของคูร์เมียในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในบทนี้ จะได้วิเคราะห์สถานการณ์ของคูร์เมียทั้งที่เป็นภาคอนุสัญญายูเนสโก 1970 และมีได้เป็นภาคอนุสัญญายูเนสโก 1970 รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิของเอกชนผู้ครอบครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม
- บทที่ 4   มาตรการในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ในบทนี้ จะได้อธิบายถึงการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมตามอนุสัญญายูเนสโก ปี 1970 ข้อบกพร่องของการบังคับใช้อนุสัญญา และการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนอกอนุสัญญา ผลดีผลเสียในการเข้าร่วมเป็นภาคี และแนวทางที่เป็นไปได้ในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม
- บทที่ 5   บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนี้ จะใช้วิธีการศึกษาแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยการศึกษาเอกสาร ซึ่งส่วนใหญ่จะยึดถือเอกสารของยูเนสโก อันได้แก่ อนุสัญญา ข้อเสนอแนะ ข้อมติ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของยูเนสโกเป็นหลักประกอบกับหนังสือและบทความเท่าที่เกี่ยวข้องในขอบเขตของการศึกษา และนอกจากเอกสารเหล่านี้แล้ววิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะอาศัยการสอบถามและการสัมภาษณ์บุคคลผู้ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมา เป็นข้อมูลประกอบในการศึกษา

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมยังไม่มีวิทยานิพนธ์เล่มใดที่เกี่ยวข้อง แต่มีบทความในเรื่องนี้ ได้แก่

1. บทความของ อาจารย์สุธรรม อยู่ในธรรม เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศกับกรณีทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ ในวารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2531

2. บทความของ อาจารย์ประสิทธิ์ เอกบุตร เรื่องทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ กับปัญหาในกฎหมายระหว่างประเทศ ในวารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นการเสนอแนวทางและมาตรการทางกฎหมายในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม โดยอาจจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปในอนาคต รวมทั้งเสนอความคิดเห็นในการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาปี 1970 ที่จะก่อให้เกิดผลดีและผลเสียอย่างไรต่อประเทศไทย